

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Nieuw-Guinea en de Volkskrant

Lijphart, A.

Citation

Lijphart, A. (1969). Boekbespreking van: Nieuw-Guinea en de Volkskrant. *Acta Politica*, 4: 1968/1969(4), 475-476. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451171>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451171>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

BOEKBESPREKINGEN

GALEN, J. JANSSEN VAN, *Politiek jaarboek 1969*. De Nederlandse politiek in het parlementaire jaar 1967/68. Amsterdam (Bekking), (1969). —232 p. f 9,50.

Politiek Jaarboek 1969 gaat niet over 1969. Het geeft een boeiend beeld van de belangrijkste politieke evenementen van september 1967 tot en met september 1968. Dat dit een 'parlementair jaar' zou zijn is niet meer dan een toevaligheid. Want van de 20 hoofdstukken zijn er slechts vier aan het parlementaire gebeuren gewijd. En deze eer moet het parlement dan nog delen met buitenparlementaire acties (b.v. de bouwvakkersdemonstratie), buitenparlementaire instellingen (b.v. de Stichting van de Arbeid) en buitenparlementaire heren (als Zijlstra en Verolme). Dit is geen kritiek op de auteur. Terecht blijkt uit zijn overzicht dat de belangrijkste politieke gebeurtenissen zich buiten het parlement hebben voltrokken. Terecht is de helft van de 20 hoofdstukken gewijd aan de interne ontwikkelingen in de politieke partijen. Terecht ook besteedt hij ruime aandacht aan de werkzaamheden van de staatscommissie-Cals-Donner en de vele rapporten en adviezen die over ons parlementair systeem en kiesstelsel zijn uitgebracht.

Van de ontwikkelingen binnen de partijen geeft Jansen van Galen een kostelijke beschrijving. Maar tegelijkertijd weet hij zijn basisgegevens op een zodanige wijze te groeperen, dat hij de lezer als het ware uitlokt tot een vergelijkende analyse. De overeenkomsten tussen de ontwikkelingen binnen vrijwel alle politieke partijen zijn dan ook té frappant om de verleiding te kunnen weerstaan ze niet in hun onderlinge samenhang te vermelden:

(a) de verbroekeling van het beeld van de meeste partijen, variërend van een scheuring, ontploffing of scheiding der geesten, via het accepteren en zelfs accentueren van groepsvorming en pluriformiteit tot de met kunst en vliegwerk gemaskeerde aanwezigheid van verschillende humeuren, nuances en mentaliteiten;

(b) de oplaaierende strijd binnen de partijen om de bestuursfuncties met bijbehorende discussies over aflossing van de wacht, over- en ondervraging, over- en ondervertegenwoordiging, de onmogelijkheid van samenwerking tussen deze en gene, enz.;

(c) de toenemende discussie over de interne partijdemocratie, de structurering en functionering van een partijorganisatie, de toelaatbare en ontoelaatbare methodieken, het al of niet hanteren van geëigende kanalen, het al of niet geoorloofd zijn van voortijdige publikaties als persmiddel over en weer, enz.;

(d) de behoedzaamheid waarmee alle pluriforme partijen spelen met de concentratiegedachte, zich voortdurend op twee vleugels indekkend, afwisselend grensincidenten op links en rechts doorstaand, dan weer eens hard hollend om vervolgens weer af te remmen, maar voortdurend hamerend op de noodzaak om de eigen — zij het pluriforme — identiteit tot iedere prijs te handhaven, al is men natuurlijk bereid afstand te doen op een niet nader aangeduid moment van niet nader aangeduide hobbies;

(e) de onderlinge fricties in vrijwel alle partijen tussen de verantwoordelijkheden van besturen en fracties, met name ook over de vraag wie er bij de concentratievorming voorop moet lopen (bedoeld wordt: af moet remmen), variërend van aanwijsbare geschillen over concrete activiteiten (komische act voor drie heren) tot een meer algemeen onbehagen over parlementaire flirtations, hetzij naar de ene, hetzij naar de andere kant.

Al met al verschaft deze opsomming van overeenkomstige ontwikkelingen een beeld dat sterk doet denken aan de wetmatigheden van een zich steeds verder fragmenterend meerpartijensysteem. Wetmatigheden die blijkbaar zo overheer-

send zijn dat zelfs nieuwkomende groeperingen als D'66, PPR en Nieuw Links zich er niet geheel aan kunnen onttrekken: het onbehagen binnen D'66 over de kamerfractie die zich teveel of te weinig voor 't socialistisch karretje' liet spannen; de immense vleugelspanwijdte van de PPR van PSP tot ARP; de loyaliteitsdiscussie binnen Nieuw Links rondom de excommunicatie van Van den Doel, enz.

Het is de grote verdienste van de auteur dat hij in de beschrijving van al dit soort politieke feiten een zodanig gevoel voor hoofd- en bijzaken demonstreert, dat hij de lezer tot mini-analyses als deze prikkelt. Waarmee slechts aangetoond wil zijn dat de betekenis van dit Jaarboek uitgaat boven de opsomming van gebeurtenissen in het parlementaire jaar 1967-68 en wel degelijk het afglijdingsproces blootlegt waarin ons democratisch systeem zich op dit moment bevindt. En zo opgevat gaat het Politiek Jaarboek 1969 toch eigenlijk ook wel over 1969.

E. van Thijn

LAFEWER, C. V., *Nieuw-Guinea en de Volkskrant*. Assen (Van Gorcum), 1968. —135 p. f 14,75. (Polemologische Studiën, 9)

De Nieuw-Guinea-kwestie is sinds de bestuursoverdracht via de Verenigde Naties aan Indonesië in 1962 en 1963 grotendeels uit de Nederlandse publieke belangstelling verdwenen. In 1969 zal deze belangstelling ongetwijfeld enigszins opleven vanwege de volksraadpleging, die volgens het Nederlands-Indonesische verdrag voor het eind van dit jaar in West Nieuw-Guinea plaats moet vinden. Alleen al hierom is de recente analyse van het probleem door Dr C. V. Lafewer een nuttige bijdrage. Het hoofdbestanddeel van *Nieuw-Guinea en de Volkskrant*, gepubliceerd in de reeks 'Polemologische Studiën' van het Polemologisch Instituut te Groningen, is een analyse van de redactionele commentaren van De Volkskrant op het Nieuw-Guinea-probleem, gevolgd door een slotwoord (blz. 49—120). Hieraan gaan vooraf een inleiding door Prof. Mr. B. V. A. Röling (blz. 7—13) en een overzichtelijke en over het algemeen objectieve historische voorbeschouwing (blz. 15—48). Deze voorbeschouwing is mede geschreven 'met het oog op de overeengekomen Papoea-raadpleging' (blz. 15) en eindigt met de aanbeveling aan de Nederlandse regering om of geheel van dit plebisiet af te zien of moeite te doen het in pro-Indonesische richting te laten uitvallen (pp. 45—48). Het boek bevat tevens een zeer volledig en duidelijk literatuuroverzicht (blz. 121—135).

De commentaren van De Volkskrant zijn eerst gerangschikt naar hun auteur (Mr. C. P. M. Romme of J. Lücker), vervolgens naar onderwerp en tenslotte naar chronologie. Van elk onderwerp worden de relevante passages van de commentaren letterlijk geciteerd en daarna door Lafewer kort samengevat. Het oorspronkelijke manuscript bleek te lang te zijn om volledig gepubliceerd te worden en daarom werd besloten de gereproduceerde documenten aanzienlijk in te korten. Voor degenen, die de volledige teksten willen bestuderen, zijn echter exemplaren van het oorspronkelijke manuscript op het Polemologisch Instituut beschikbaar (blz. 13, 53). Deze werkwijze verdient bij de huidige kwantitatieve explosie van publikaties in de sociale wetenschappen zeker navolging.

De citaten uit De Volkskrant vormen uitermate boeiende leesstof en geven een duidelijk beeld van de ontwikkeling van het standpunt van deze krant. De schrijver streeft echter een ambitieuzer doel na dan alleen het nauwkeurig weergeven van de opinies van één dagblad. Hij noemt zijn boek een 'pers-polemologische studie' (blz. 15), die de beïnvloeding van de publieke opinie door de pers vooral met betrekking tot internationale spanningen en conflicten wil analyseren. Het is een case study, die een onderdeel vormt van het 'long-term

project' van het Polemologisch Instituut om 'de betekenis van de massa-media voor het oorlogsvraagstuk te achterhalen,' waarbij twee onderwerpen behandeld dienen te worden: 'Allereerst is het nodig meer te weten van de massamedia zelf, van de invloeden die erop werken, van de eigen wetmatigheid waaraan zij zijn onderworpen. . . . De tweede vraag betreft de invloed van de massamedia op [de] buitenwereld, de vraag in hoeverre zij bestaande opinies bevestigen of nieuwe opinies tot stand kunnen brengen' (inleiding door Röling, blz. 12). Lafeber houdt zich alleen bezig met het eerste onderwerp en gaat daarbij uit van de veronderstelling dat de invloed van de pers op de publieke opinie inderdaad groot is: 'Het 'image of reality' dat een volk heeft van zichzelf, van zijn regering, van andere volken en hun leiders werd en wordt vooral opgebouwd door de pers' (blz. 49). Voor deze case study lag het voor de hand om het Nieuw-Guinea-vraagstuk te kiezen, omdat Nederland hier bij een gevaarlijk wereldprobleem betrokken was. Verder viel de keuze op de Volkskrant, omdat zij 'in de kwestie Nieuw-Guinea uitermate gouvernementeel dacht. . . . terwijl zij bovendien een bevolkingsgroep representeerde, c.q. beïnvloedde die, politiek georganiseerd, een sleutelpositie heeft ingenomen' (blz. 52).

Helaas schiet *Nieuw-Guinea en de Volkskrant* als case study te kort. Natuurlijk kan het bestuderen van één casus niet tot algemeen geldende conclusies leiden, maar er behoren wel generaliserende hypothesen uit voort te komen, die verband leggen tussen verschillende factoren. Dergelijke hypothesen, die tot uitgangspunt van verder wetenschappelijk onderzoek kunnen dienen, ontbreken bijna geheel. Het is niet eens duidelijk wat nu precies de relevante variabelen zijn. Wel wordt aangetoond, dat het commentaar van De Volkskrant en de regeringspolitiek vrijwel steeds evenwijdig liepen, maar dat wist de auteur van tevoren ook al; juist daarom werd De Volkskrant immers als onderzoeksobject gekozen. Als waarschijnlijke reden voor het gouvernementele denken van De Volkskrant wordt genoemd 'de koppeling van De Volkskrant aan de fractievoorzitter van de K.V.P. [Romme], tot 1953 als staatkundig hoofdredacteur, daarna als vast politiek medewerker (blz. 119). Als het om dit soort empirische relatie gaat, was het verkieslijker geweest om het vraagstuk door middel van een vergelijkende analyse te benaderen. Dan blijkt namelijk snel, dat deze hypothese als *algemene* verklaring niet zonder meer juist kan zijn: een krant als Trouw, ook nauw aan een regeringspartij gebonden, keerde zich op een kritiek ogenblik wel tegen de regeringspolitiek, terwijl onafhankelijker bladen als De Tijd en de Nieuwe Rotterdamse Courant de regeringspolitiek jarenlang volledig onderschreven hebben.

Bovendien zijn de conclusies, die een scherpe veroordeling van De Volkskrant en van het regeringsbeleid inhouden, niet voldoende bewezen. Lafeber verwijt De Volkskrant bijvoorbeeld 'de kronkelwegen van verdichting en onwaarheid' bewandeld te hebben (blz. 119). Kortzichtig en eigenwijs was het standpunt van De Volkskrant — en van de regering — mijns inziens stellig, maar aperte leugens toont Lafeber niet aan; dat kan trouwens ook niet op grond van het door hem vergaarde materiaal.

A. Lijphart

KLEEREKOPER s., *Medezeggenschap een Illusie?* Deventer (Kluwer), 1968. —111 p. f 12,50.

De stelling die dit boekje uiteindelijk tot een misser maakt is te vinden op blz. 31: 'democratie is een politiek en staatsrechtelijk begrip' (doorlezen op blz. 32:) 'Als men dit begrip willekeurig en zonder enige toelichting gaat toepassen op de organisatie van de bedrijfshuishouding doet men iets dat geheel ongeoorloofd is.

Immers voor het politieke en staatkundige leven plegen geheel andere wetten te gelden dan voor het bedrijfseconomische.'

Het kan best zijn dat voor de staat andere wetten gelden dan voor de onderneming, maar één 'wet' hebben beide met het gros van de samenlevingsvormen gemeen, nl. dat er *macht* wordt uitgeoefend, en dat is dan precies de reden waarom het niet alleen geoorloofd maar zelfs onvermijdelijk is (voor iemand die 'met hart en ziel democraat' is; blz. 72) het begrip democratie op de organisatie van de bedrijfshuishouding toe te passen, nièt 'bij wijze van spreken' maar ònmiddellijk.

De quintessens van het begrip democratie ligt niet in 'demo-', volk. We zouden er ook slecht mee uit de voeten kunnen, — Van Dale geeft al twaalf betekenis van dit woord en als we er 'bevolking' bijhalen, moet het duidelijk zijn dat de beperking van democratie tot het terrein van de staatsvormen bot arbitrair is. De quintessens ligt bij '-cratie', heerschappij, gezag, macht.

Welnu, die vinden we in elke menselijke groep, in een staat ja, maar óók in een bedrijf, en inderdaad, evenzeer in een vakorganisatie (op blz. 40 heeft schr. het opeens 'willekeurig en zonder enige toelichting' over een 'op democratische leest geschoeide' vakorganisatie. . .). Dit maakt ze volledig ontvankelijk voor een beoordeling en behandeling in termen van democratie.

Ik ben er na aan toe het bij de conclusie 'Kleerekoper exit' te laten. Dat hij voor mij toch niet helemaal 'afgaat' komt omdat ik — in de bewoordingen van schr's standpunt tegenover het rapport *Open Ondernemerschap* van de Teldersstichting (blz. 95-96) — niet alles in zijn boekje afwijs; sommige conclusies kan ik wel aanvaarden, maar de motivering ervan wijs ik vrijwel integraal af. Medezeggenschap heeft zeker niets met democratie te maken, maar dat zit 'm niet in de overweging dat democratie en bedrijfshuishouding elkaar bijten doch in het feit dat in de organisatie van de Nederlandse medezeggenschap tot dusver nauwelijks iets van het democratische model is terug te vinden.

De teneur van het verhaal (weergegeven o.m. in een uitspraak op blz. 67), dat een goede vakorganisatie meer waard is dan medezeggenschap (lees democratie van de arbeid) doet mij dan ook aan als: doek het parlementaire systeem maar op want het komt per slot op de politieke partijen aan! . . . Dit gaat me net te ver om er niet kregel van te worden, te meer omdat het geheel in een betweterige schrijfstijl wordt opgediend.

Voeg er het economistische uitgangspunt van schr. aan toe (blz. 109: de 'niet-economische beschouwingen slechts tot gelding mogen komen zover zich de economische analyse daartegen niet verzet', m.a.w. ethici, psychologen enz. mogen pas iets te berde brengen als de econoom is uitgesproken, wat ik niet begrijp want de economische leerboekjes beginnen nota bene met begrippen als 'menselijke behoefte', 'waarde'. . .), en rijp is de slotsom dat er in Kleerekopers medezeggenschapsopvatting after all misschien toch iets te weinig 'wereldbeschouwing' zit (vgl. blz. 72).

W. Top

BERNARD WALEFFE, *Some Constitutional Aspects of Recent Cabinet Development in Great Britain and in Belgium*. Prime Minister's Position and Cabinet Committees. Brussel, Emile Bruylant, 1968. —210 p. Bfr. 480.

JOHN P. MACKINTOSH, *The British Cabinet*, second edition, London, Methuen, 1968. —651 p. 25 sh.